

Stanowisko Polskiego Klubu Ekologicznego w sprawie Planu Gospodarowania Wodami.

22 czerwca bieżącego roku zakończył się 12-miesięczny okres konsultacji społecznych dwóch strategicznych dokumentów planistycznych w zakresie gospodarki wodnej – aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami (w tym również jego załącznika: Programu Wodno-Środowiskowego Kraju) oraz Programu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (konsultacje tego dokumentu zostały przedłużone do 31 lipca).

Plan Gospodarowania Wodami, którego integralną częścią jest Program Wodno-Środowiskowy Kraju, jest podstawowym dokumentem stanowiącym o zarządzaniu wodami na terenie Polski. Dokumenty te tworzone są dla obszarów wszystkich dorzeczy w ramach wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej. PGW stanowi podstawę do podejmowania wszystkich decyzji mających wpływ na stan zasobów wodnych, ich jakość oraz zasady gospodarowania nimi w przyszłości. W Planie Gospodarowania Wodami znajdują się przedsięwzięcia i inwestycje, które mają znaczący wpływ na jakość wód i jednocześnie spełniają przesłanki wynikające z art. 4.7 RDW, w związku, z czym mogą być realizowane. Ponadto w załączniku do PGW – w Programie Wodno-Środowiskowego Kraju zawarte są działania zmierzające do poprawy lub utrzymania dobrego stanu wód i ekosystemów od nich zależnych. Innymi słowy zawiera on działania „pro-środowiskowe”, których wdrożenie ma posłużyć do osiągnięcia celów środowiskowych – nie znajdują się tam działania ściśle techniczno – przeciwpowodziowe.

Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym opracowywane są w związku z wymogami zawartymi w Dyrektywie Powodziowej (Dyrektywa 2007/60/WE). Głównym celem tego dokumentu jest ograniczenie ryzyka powodziowego i zmniejszanie następstw powodzi. W planach tych znajdują się kluczowe działania techniczne i nietechniczne mające na celu ochronę przed wielką wodą. Zobowiązania wynikające z Dyrektywy, narzucają konieczność opracowania wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz ich publicznego udostępnienia.

Na spotkaniach konsultacyjnych zaprezentowano ogólne charakterystyki dorzeczy, zakres dokumentów oraz typologię planowanych przedsięwzięć i inwestycji. Ponadto scharakteryzowano obszary chronione, przeanalizowano przewidywane skutki środowiskowe realizacji planów, przedstawiono odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych zgodnie z RDW oraz programy i kategorie działań dla jednolitych części wód.

Przedstawiciele Polskiego Klubu Ekologicznego brali udział w czterech spotkaniach konsultacyjnych, w tym 26 lutego oraz 7 maja br. dotyczących aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami oraz 1 czerwca i 7 lipca br. – dotyczących Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym. Mimo licznych zgłoszonych uwag, nie na wszystkie otrzymaliśmy do tej pory odpowiedź, mamy nadzieję, że wynika to z niezakończonego procesu podsumowywania prowadzonych konsultacji.

Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym

W trakcie odbywających się licznych konferencji i spotkań naszą uwagę zwrócił duży nacisk położony na realizację inwestycji hydrotechnicznych, przy jednoczesnym marginalnym ujęciu pozainwestycyjnych możliwości minimalizowania zagrożenia powodziowego. W efekcie powyższe dokumenty nie mają charakteru zrównoważonego, które traktowałoby powódź jako zjawisko naturalne. Nie ujęto w konsultowanych dokumentach możliwości zapewnienia przestrzeni dla rzeki, czyli rozsunięcia wałów, wykorzystania starorzeczy, tworzenia kanałów ulgi i in. działań, dzięki którym fala powodziowa stanowiłaby mniejsze zagrożenie.

W konsultowanych planach nie uwzględniono małej retencji leśnej, która powinna być stosowana w skali masowej, zwłaszcza na południu Polski (tereny górskie i podgórskie). Umożliwia ona spowolnienie szybkości spływu wód opadowych, równocześnie zapobiegając suszy.

W ocenie oddziaływania na środowisko planowanych inwestycji, zastosowano metodologię polegającą na przeprowadzeniu oceny jakościowej każdego działania inwestycyjnego z osobna, co w żaden sposób nie przekłada się na wpływ całościowy wszystkich planowanych przedsięwzięć na warunki panujące w zlewni. Takie podejście daje fałszywy obraz skutków środowiskowych, szczególnie w tych obszarach, gdzie zaplanowano bardzo dużo inwestycji, np. w regionie Górnej Wisły jest ich ponad 1100!

W znikomym zakresie (w odniesieniu do skali planowanych inwestycji) zaplanowano działania dotyczące renaturyzacja rzek, w tym m.in. utrzymywanie czy wręcz odtwarzanie meandrów, prowadzenie bagiennego rolnictwa itp.

Nie ujęto, w planie zarządzania ryzykiem powodziowym, ryzyka, jakim jest zagęszczenie inwestycji na południu Polski (szczególnie obszar Górnej Wisły). Nagromadzenie tak dużej liczby inwestycji może przynieść wręcz odwrotne skutki do planowanych, powodując zintensyfikowany spływ wód powierzchniowych do obszarów niżej położonych, powodując powódzie na obszarach nizinnych. Ponadto istnieje duże prawdopodobieństwo, że w wyniku zbyt dużego zagęszczenia inwestycji, zmienią się stosunki wodne w regionie, co doprowadzi m.in. do zmiany klimatu. Za przykład uzasadniający powyższe obawy mogą posłużyć ostatnie doświadczenia powodziowe w zlewni Wisły i Odry w 1997 i 2010 roku. Powódzie w zlewni Odry przynoszą znacznie większe szkody i straty materialne niż w zlewni Wisły, ze względu na przeregulowanie rzeki Odry.

Cały dokument jest opracowany na powódź 100-letnią (szansa wystąpienia to 1%), jednakże doświadczenia z 2010 roku wskazują, że największe zniszczenia były wynikiem przerwania wałów, które poczyniła woda wyższa niż 100-letnia. Uważamy, że w planach powinien być uwzględniony zasięg powodzi 500-letniej.

W Planach pominięto zupełnie problematykę retencji miejskiej, która jest silnie związana z planowaniem przestrzennym i rozrostem miast, co wraz z towarzyszącą infrastrukturą, powoduje wzrost izolacji zlewni – następuje zwiększenie spływu z powierzchni utwardzanych (dachy, drogi, parkingi itp.) przy jednoczesnym zmniejszeniu zasilania wód podziemnych.

Aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami

W trakcie spotkań konsultacyjnych dotyczących Planów Gospodarowania Wodami, odnieśliśmy wrażenie, że uwaga wykonawców skupiona jest nie tyle na działaniach zmierzających do poprawy stanu wód w Polsce i jednocześnie osiągnięciu celów środowiskowych wynikających z zapisów Ramowej Dyrektywy Wodnej, o ile na przesuwaniu istotnych działań w czasie i odstępstwach.

W osiągnięciu celów środowiskowych pomocna miała być aktualizacja Prawa Wodnego, w którym pojawił się zapis określający wodę jako wartość oraz uściślający zasady opłat za korzystanie z niej. Niestety, pomimo zakończenia prac nad ustawą, nie została ona zatwierdzona przez parlament do tej pory ze względów politycznych – wybory. Jako organizacja pozarządowa podważamy dobre intencje instytucji zaangażowanych w tworzenie aktualizacji PGW, w związku z niewystarczającymi działaniami uwzględniającymi zabezpieczenie wód powierzchniowych przez biogenami. W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich ilość działań dbających o jakość wody jest mocno ograniczona. Ponadto program ochrony gleb i wód ograniczono do 19%, z czego wskaźnikiem monitorującym jest „jakość gleb”, a co z wodami? W PGW dopatrujemy się braku odpowiednich regulacji tej kwestii np. m.in. w zlewni Bugu.

Liczne uwagi do konsultowanych dokumentów zgłoszone przez instytucje i urzędy obejmowały kwestie techniczne i formalne. Wśród zastrzeżeń, zgłoszonych przez nieliczne organizacje pozarządowe i osoby prywatne, znalazły się przede wszystkim te dotyczące zbyt małej uwadze poświęconej zwiększaniu naturalnej retencji oraz sprzeciw przeciwko nadmiernemu regulowaniu rzek.

Deklaracje Ministra Środowiska jak i Krajowego Zarządu Gospodarstwa Wodnego w sprawie prawidłowej i zrównoważonej gospodarki wodnej, pozostają niestety tylko na papierze. Nadal uwaga instytucji zajmujących się gospodarowaniem wodami w naszym kraju skupiona jest na hydrotechnicznych inwestycjach, które niestety ani nie zabezpieczą nas w sposób wystarczający przed powodzią, ani tym bardziej przed suszami, czego przykładem może być tegoroczne lato. Jako organizacja ekologiczna mamy inną wizję zrównoważonego sposobu gospodarowania wodami, którą zaprezentowaliśmy powyżej.